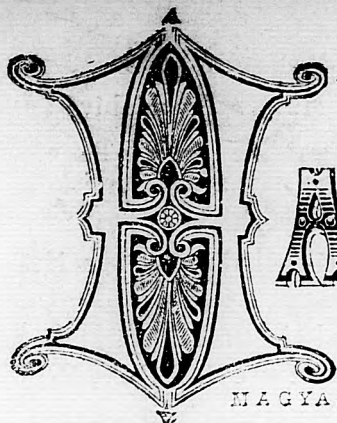

Budapest, 1882. Julius 23.

27. szám.

HARMONIA

ZENÉSZETI KÖZLÖNY.

MAGYARORSZÁG ÉS A KÜLFÖLD MŰVÉSZELETÉNEK
HETISZEMLEJE.

SZAKSZERKESZTŐK:

AGGHÁZY KÁROLY ÉS ERNEY JÓZSEF.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KACZIÁNY GÉZA.

Szerkesztőség: Váci-utca 24. sz.
Kiadó hivatal: Váci-utca 3. sz. a
„Harmonia” társulat zeneműkeres-
kedése.

Előfizetési árak:
Egész évre . . . . . 6 frt
Félévre . . . . . 3 frt
Negyedévre . . . . . 1 frt 50 kr.

A múlt év eredményei.

Alább veszi a t. olvasó a nemzeti színház múlt évi szellemi mérlegét, a kétágú igazgatóság által összeállítva, s az intendantura útján a belügyminiszterhez fölterjesztve. Ez adatok magukban foglalják a lefolyt 1881. ápril 1-étől ez évi március 31-éig terjedő színházi év történetét.

Látjuk ott a szerzők nevéből azt a rémitő és elijesztő vénségek («A Philosophus», «Az esküvés» stb.) ciklusát, melyek csak csúfsággal adattak elő, míg egy sereg érdemes író, (Berczik, Kövér, Dobsa, Rákosi stb.) kik a modern színpadi technika színvonalán állanak, egész éven át elmelöltettek. Látjuk az operákból, hogy a magyar dalművek közül összesen az akkor színrehozott »Atala«, továbbá »Ilka«, mint ballettöltelék egyszer, és a Wiltné által felújított »Hunyady László« került műsorra, hogy tehát tessék-lássék, magyar dalművek is léteznek a világon. Pedig a pénzügyi kimutatás szerint »Atala«, »A próféta« és »Hunyady László« hozták a legnagyobb jövedelmet.

»A t a l a« öt hó alatt kilenc teli házat csinált, s a műsorról mégis levétetett, — látszik, mily örömet tudja azon az igazgató úr a fiatal magyar kompozitor szerzeményét. Pedig évtized óta nem aratott színpadunkon dalmű ily sikert Igen biztató kilátás a magyar zeneszerzők számára; — dolgozzanak a könyvtár számára.

Mindkét ágra nézve a téves irányban haladást kell konstatálnunk. A drámánál azonban Paulay úr figyelme sok mindenre kiterjed, ha a túl-

ságosan bemutatott hódolás a francia drámának a műsort egyoldalúvá teszi is. Működésében észrevehető a törekvés az ifjabb nemzedék képzésére is, melyet megkönnyít azon körülmény, hogy egyúttal a színész-iskola kötelékében állván, az új tehetségeket ott tanulmányozhatja és figyelemmel kísérheti, mint színház igazgató pedig alkalmat adhat nekik tehetségeik kitüntetésére.

Eltagadhatlan azonban, hogy miután az eredeti drámák termelése nem örvend nagy virágzásnak jelenleg, s a műsort az egyedüli Csiky Gergely izmos tehetsége uralja, a többi a régebbi magyar színművek koronkénti föllevenítésével és újabb idegen darabokkal kell kitölteni. S ez utóbbiaknál azt tapasztaljuk, hogy a modern francia darabok a változatoság rovására előtérbe nyomultak, s míg más nemzetek nagyobb esendben fejlődő drámai irodalma nem hagy nyomot színházunk műsorán addig a lármás boulevard sajtó által előtérbe tolt fércelményeket is mind fölörakozni látjuk színpadunkra, több kevesebb szerencsével.

Mi számos előnyei folytán határozott barátai vagyunk a francia színműnek, — de azért az intézet szempontjából helyesebbnek vélnök, ha hetven percent francia darabra esetleg 10 — 10% angol, olasz és német is esnék, a többi nemzetet nem is említve.

Az operában csak egy irány uralg: Bécs után menni. Ott neki vették magukat a régi dalműveknek: Gluck, Mozart, Weber legkezedtebb dolgait, drága kincsek gyanánt túrva elő a lomtárból; mi is hasonlót teszük. Számunkra is összesen »Mefisto« létezik az újabb dalmű irodalomból, (köszönet ezért is az igazgató úrnak, végül, ezt se lett volna »muzáj« színrhoznia) ép úgy, mint Bécsben. Mikor már ott előadták, a rendező felutazik Bécsbe, megnézi és meghallgatja az előadást, pár jegyzetet tesz s azzal kényelmesen utána csinál mindent. De ha önállóságot nem is várunk operánk igazgatóságától, annyit mégis reméltünk, hogy oly általános és nagy sikert arató dalművek bemutatásában, mint az idén a »Herodiade« is volt, nem fogja magát megelőztetni azon színház által, mely a principió ellensége az új francia dalműirodalomnak, hajolván inkább a jövő zenéje, Wagner felé.

Mindenesetre sokat lehetne még mondanunk a kimutatásról, egyes részleteibe belebocsátkozva, azonban óhajtánók, ha valahára a magyar dalművek iránti őszinte figyelmet mondhatnók el dicséreteül. Oly sikert, minőt »Abu Hassán«, vagy a »Szöktetés a szerajból« aratott, bizonyára régebbi magyar dalműveink akármelyike is elérhetett volna. Miért szeretjük hát az idegent jobban, mint tulajdon gyermekünket?

A nemzeti színház szellemi mérlege.

Az 1881. ápril 1-től 1882. márc. 31-ig lefolyt színházi évben volt a nemzeti színházban összesen 186 drámai előadás és ez előadásokban száz különféle szindarab, melyek összesen 216-szor kerültek színpadra, és pedig: 38 eredeti színmű adatott 74-szer; 24 klasszikus színmű 47-szer; 38 jelenkori idegen színmű adatott 95-ször; tehát száz színműnek több mint egy harmada volt eredeti. Egész estét betöltött a 186 előadásban 157 darab.

Műfaj szerint a 100 előadott darab következőképen oszlott meg: Tragoedia volt 18, és pedig 7 eredeti, 11 idegen; dráma 28, és pedig 12 eredeti, 16 idegen: vígjáték 37, és pedig 15 eredeti, 22 idegen; egyfelvonásos 17, és pedig 4 eredeti, 13 idegen. Eredeti írók következő számban voltak a műsoron képviselve: Ábrányi Emilnek 1 darabja színrekerült 2-szer, Almási Tihamérnak 2 darabja 2-szer, Balázs Sándor 2 darabja 4-szer, Bercsényi Bélának 1 darabja 1-szer, Besenyei Györgynek 1 darabja 2-szer, Csiky Gergelynek 4 darabja 25-ször, Dóczy Lajosnak 1 darabja 2-szer, Gaál Józsefnek 1 darabja 3-szor, Gombos Imrénének 1 darabja 1-szer, Hugó Károlynak 1 darabja 1-szer, Jókai Mórnak 1 darabja 1-szer, Katona Józsefnek 1 darabja 1-szer, Kisfaludy Károlynak 5 darabja 5-ször, Szász Károlynak 1 darabja 1-szer, Szentjóbi-Szabó Lászlónak 1 darabja 1-szer, Szigeti Józsefnek 3 darabja 7-szer, Szigligeti Edének 7 darabja 9-szer, Toldy Istvánnak 1 darabja 1-szer. Várady Antalnak 2 darabja 2-szer, Vörösmarti Mihálynak 1 darabja 3-szor. A klasszikus szerzők művei a következőképen oszlanak meg a műsoron: Sophokles 1 darabja adatott 1-szer, Shakespeare 8 darabja 15-ször, Moliere 7 darabja 17-szer, Goethe 1 darabja 2-szer, Schiller 2 darabja 3-szor. Racine 2 darabja 3-szor, Beaumarchais 2 darabja 4-szer, Calderon 1 darabja 2-szer.

A jelenkori idegen művek közül volt: francia 27, német 5, angol 4, norvég 1, szerb 1. Az először adott művek száma 20. Ezek közül tragodia 2 és pedig eredeti 1, idegen 1; dráma 8 és pedig eredeti 5, idegen 3; vígjáték 7 és pedig eredeti 2, idegen 5; egyfelvonásos 3, mindegyik idegen. Ujonnan betanult régiebb darab (melyek legalább 5 év óta nem adatnak) színrekerült 13; ezek közül tragodia 4, és pedig eredeti 2, idegen 2; dráma 4 és pedig eredeti 2, idegen 2; vígjáték 4 és pedig eredeti 1, idegen 3; egyfelvonásos 2 és pedig eredeti 1, idegen 1. Legtöbbször adatott: a »Váljunk el« 18-szor az egész év alatt, »A hol unatkoznak« 15-ször 6 hó alatt, »Odett« 7-szer 1 hó alatt, »Rang és mód« 5-ször 2 hó alatt; továbbá »A férjek iskolája« és »A kéjutazás« 5-ször, »Lady Tartuffe« és »A lánc« 4-szer; ezeken kívül 9 színmű egyenkint 3-szor került színre.

Legnagyobb napi bevételt a következő 10 darab eredményezett: »A hol unatkoznak« 1071 frt 30 krt, »Váljunk el« 1018 frt 90 krt, »Cifra nyomorúság« 974 frt 90 krt, »Csongor és Tünde« 913 frt, »Proletárok« 879 frt 30 krt, »Férjek iskolája« 731 frt 90 krt, »Kaviár« 727 frt 80 krt, »Odette« 720 frt 20 krt, »Szerlem és champagnei« 704 frt 70 krt, »Pry Pál« 699 frt 20 krt. Megjegyzendő, hogy a kisebb jövedelmek mellett is ép oly telt házak voltak, mint a nagyobb jövedelmek mellett; a kü-

lönbség a bérletnek havonként változó mennyiségében keresendő. A vár-színházban volt az okt. – márc. fél év alatt 57 drámai és 21 operai összesen 78 előadás.

Az egyes kiválóbb tagok magában a nemz. színházban a következő arányban voltak elfoglalva:

Csillag Teréz játszott 87-szer, Fáy Szeréna 29, Felekiné 36, Helvey Laura 78, Jászay Mari 36, Lendvayné 88, Márkus Emilia 100, Molnárné 81, Sz. Prielle Cornélia 45, Szathmáryné 54-szer.

A férfiak közül: Bercsényi 111, Egressy 106, Feleki 33, Halmi 93, Komáromy 75, Náday 117, Nagy Imre 54, Szigeti Imre 94, Szigeti József 37, Ujházy 109, Vizvári 103-szor.

Operai előadás 136 volt s ebből 33 vegyes előadás, mikor ugyanis operát és balletet adtak. E 136 előadásban 50 opera és 7 ballet került színre és pedig: Meyerbeertől 6 dalmű 23-szor, Verditől 6 darab 12-szer, Glucktól 1 darab 9-szer, Schauer Ferentől 1 darab 9-szer, Donizettitől 4 darab 7-szer, Aubertől 3 darab 7-szer, Gounodtól 3 darab 7-szer, Wagnertől 3 darab 7-szer, Erkel Ferentől 1 darab 5-ször, Massenetől 1 darab 5-ször, Halevytól 1 darab 4-szer, Thomastól 2 darab 4-szer, Rossinitől 2 darab 4-szer, Flotowtól 1 darab 4-szer, Bizettől 1 darab 4-szer, Mozarttól 2 darab 4-szer, Massétől 2 darab 4-szer, Webertől 2 darab 3-szor, Bellinitől 2 darab 3-szor, Goldmarktól 1 darab 3-szor, Boildieutől 1 darab 2-szer, Giraudtól 1 darab 2-szer, Delibestől 1 darab 2-szer, Dávid Felicientől 1 darab 2-szer, Dopplertől 1 darab 1-szer; összesen tehát 50 dalművet adtak elő 136-szor. Balletet adtak: Delibestől 3-mat 19-szer, Verditő: 1-et 1-szer, Ádám A.-tól 1-et 2-szer, Campillitől 2-öt 11-szer összesen 7 ballet 33 ízben.

Eredeti zene-mű adatott 4 opera és 1 ballet; ez 5 mű összesen 21 ízben került színre. Új betanulással adtak 7 dalművet, először adtak 4 dalművet és 2 balettet: összesen tehát 13 zenei művet tanultak be, részint egészen ujonnan, részint újra. Új betanulással kerültek színre: »A proféta«, »Carmen«, »Fehér nő«, »Lahor királya«, »Pál és Virginia«, »Don Pasquale«, »Hunyadi László«. Először adattak: »Atala«, »Szöktetés a szerajból«, »Rászedett Kadi«, »Abu Hassán« dalművek, a »Naila« és »Kisértés« című ballettek. »Proféta« 11-szer egész év alatt, »Atala« 9-szer 5 hó alatt, »Rászedett kadi« 9-szer félév alatt, »Lahor királya« 5-ször egész év alatt, »Hunyadi László« 5 ször 2 hó alatt, »Faust« 4-szer egész év alatt, »Tannhäuser« 4-szer 3 hó alatt, »Afrikai nő« 4-szer egész év alatt »Zsidónő« 4-szer, »Carmen« 4-szer egész év alatt. »Álarcos bál« 4-szer félév alatt, »Naila« ballet 10-szer félév alatt, »Rococo« 8-szor »Coppélia« 5-ször, »Sylvia« 4-szer egész év alatt.

Legnagyobb napi bevételt a következő előadások eredményeztek: »Proféta« 2129 frt 30 kr., »Hunyadi László« 1877 frt 80 kr., »Sába királynője« 1815 frt 40 kr., »Borgia Lucretia« 1801 frt 30 kr., »Aida« 1782 frt 60 kr., »Lohengrin« 1741 frt 50 kr. Ezen előadások mind Wiltné asszony közreműködése mellett folytak le. Az állandóan szerződött tagok közreműködése mellett legtöbb jövedelmet a következő előadott darabok hoztak: »Atala« 1220 frt 20 kr., »Piccolino«, »Sylvia« 1191 frt

70 kr., »Faust« 1163 frt 80 kr., »Proféta« 1030 frt 50 kr., »Rászedett kadi«, »Naila« 737 frt 80 kr., »Lohengrin« 638 frt 50 kr. Megjegyzendő, hogy ez évben először voltak az operai árak ugya nazonosok a drámai előadások helyeireival.

Serly Lajos,

a népszínház új karmestere.

1875-ben Pozsonyban nem csekély feltűnést okozott az ottani hangversenyeken egy ifju liceista zongorajátékával és saját szerzeményü ábrándjaival. Azon év nyarán elhagyta Pozsonyt, hol azonban még mindig élénken emlegették. Én az év őszén jutottam Pozsonyba s én is csak híreből ismertem: de pár év alatt — mint rendszeren szokott történni a fiataloknál — a pozsonyiak nem gondoltak többé a nevezett liceistával.

1878. nyarán sajátságos véletlen hozott össze az illető liceistával. Ott ismerkedtünk meg, a »kórház-kaszárnya« barátságatlan folyosóin, a hová bemozgósítottott ő is. Kezeinek sajátságos, rithmikus mozgása, dudolgotása azonnal elárulta a zenészt, s én mint zenekedvelő az első perctől kezdve mindjárt szorosabban vonzódtam a különben is barátságos, szelid, kedélyes arcu bajtárshoz.

Ismeretségünk csakhamar barátsággá lön. S a baráti bizalmasság adta kezembe azokat az adatokat, melyeket itt róla följegyzek.

Serly Lajos 1855. március 13-án született Losoncon. Már gyermekkorában nagy hajlama volt a zenéhez, úgy annyira, hogy mikor atyja idősb fia (Serly Antal, jelenleg kir. járásbíró) számára zongorát vett, a kis Lajos hallás után, tanító nélkül mind azokat a gyakorlatokat betanulta, melyeket bátyja játszott. Atyja bár nem minden vonakodás nélkül Handa József, egykor budapesti német színházi karmesternél taníttatta, a ki felismerte a fiú zenei tehetségét s halálos ágyán is arra intette, hogy fejleszse tovább tehetségét. De atyja nem akart tudni e szándékáról. Miután Losoncon az 5-dik gymn. osztályt elvégezte timár mesterségre fogta; hanem az eleven eszű fiú itt egyik bajt a másik után követte el, mert sohasem a csávéban pálló bőrön, hanem a billentyük bőrén járt az esze s alig ütötte a hét órát, úgy timárosan öltözve, futott a zongorához.

Határozott vágya azonban még nem volt; maga sem tudta, mily pályát válaszszon sajátképen; hanem örömmel üdvözölt volna minden alkalmat, mely megszabadítsa a timárságtól. Az alkalom meg is jött. Színészek jöttek a városba s ő tizenégy éves korában velük szökött Liptó-Sz.-Miklósra. Két-három napig kucorgott itt, mikor apja egyszerre ott termett s erővel visszacipelte Losoncra. Timárt azonban többé nem csinált belőle, hanem Rima-Szombatba küldte a 6-ik osztályra. Rima-Szombatban önösztonéből megtanult hegedülni és Fáby igazgató szívességéből elolvasta az első zene-elméleti művet, Lobe zenészeti katedáját. Ekkor ébredt föl benne határozottan a zene iránti szeretete.

A 7. és 8. osztályra Pozsonyba ment. Az ottani német színházban akkor jó operaerők működtek s így alkalma nyílt jó operaelőadásokat hallani, a mi megerősíté őt szándékában, hogy zenész lesz. Ez időbe esnek föllépései különböző hangversenyeken, melyekről az ottani lapok elismerő nyilatkozatait ma is kegyelettel őrizi. A lyceumban dilettáns-zenekart szer-

vezett tanulótársaiból, mely a dalárdával egyesülten hangversenyeket rendezett. A dalárda karmestere Tomka István, jelenleg nemzeti zenedei tanár volt.

Atyja most sem szűnt meg visszatartani őt a zenészi pályáról, melyen nem látta létét biztosítottnak. A fiú azonban makacsul ragaszkodott hivatásához. Anyagilag majdnem teljesen szabadjára hagyatván, a véletlen segítette meg. A Péterffy családnál tanította ő a család fiát, a kis Sándort, ki jelenleg Bécsben tanul s szép reményekre jogosít, s így anyit keresett, hogy a néhai Mayrberger Károly zene tanárnál órákat vehetett a zene elméletéből. Pozsonyból Budapestre jött, s az orsz. zeneakadémián Volkmann Róberttől nyert az ellenpontozatban oktatást, 1876-ban Bécsbe ment, s az ottani konzervatoriumban Krenn tanártól a hangszereléstant hallgatta. Stolz Ede, a »Komische Oper« karnagya pedig a színházi praxisba vezette be. 1877-ben már Klagenfurtban találjuk, mint karmestert. Innen visszakiváncozván hazájába, Brassóba szerződött nyárára Sztupához, télre pedig Csókához Pécsre kellett volna mennie, de a mozgósítás miatt nem foglalható el állását.

A demobilizációkor elváltunk. Soká nem hallottam felőle. Egyszer csak a berlini lapokban láttam nevét, a »Berliner Zeitung«, »Berliner Fremdenblatt« nagy elismeréssel irtak az ifjú magyar karmesterről. Kiemelve nemcsak biztos vezetését, hanem azt is, hogy a tollal épen úgy tud bánni, mint a karmesteri pálcával; dicsérték magyar szerzeményeit ép úgy, mint az egyéves önkénytesek keringőjét. A Flora-teremben, a Liebig-féle zenekar vezetésével szerezte itt babérait.

Nemsokára azután hazajött; Erdélyi Mariettával hangverseny-tourt rendezett, majd pedig tavaly május 1-én a kolozsvári nemzeti színház karmestere lőn. Onnan hívta meg a népszínház igazgatósága.

Kolozsvárott magam is tanuja voltam a nagy tiszteletnek, melylyel mindenfelé kitüntették. Kivánom, hogy itt is méltó elismerésben részesüljön.

Sz. J.

A fővárosi szinkörből.

Amíg a népszínház közönsége az „arany légy“ röpködéseiben gyönyörködik, a krisztinavárosi szinkör igazgatójára is jobb napok derülnek. Műsora sokkal jobb, változatosabb, erői a koronkenti vendégszereplésekkel megfejeelve, szintén javulnak, s így végre Bogyó úr belezökken abba a kerékvágásba, melyet haladnia kell, ha közönséget akar szerezni s egyáltalában ittműködését indokoltá tenni. A lefolyt héten Erdélyi Marietta és Déry Róza kisasszonyok vendégszerepeltek, legközelebb a nemzeti színház nagytehetségű fiatal soubretteje Palotai kisasszony lép föl, ami mind csak előnyére válik a különben bágyadt műsornak. Ezáltal frissült föl és lőn élvezhetővé.

E hét folyamán láttunk ott egy új vígjátékot is dr. Prém József, ösmert hírlapírótól. A kíváncsiság sokakat vont a szinkörbe és akik elmentek, jól mulattak részint a darabon, részint a kollegák által szerzett „hecc“-en. Prém úrba kevés moliéri tehetőség szorult, habár a főalakot e „Boldogító“ című darabjában elég jól gondolta ki. Az azonban meg is látszik rajta, hogy a mű nem a geniusz, hanem a munka szüleménye. Nagy mesét csoportosít a meglehetősen vékony főszál köré, e nagy mesével azonban nem bír. A színpadi technika titkaiban ép oly kevésbé jártas, mint amennyire

a humor isteni adománya és a leleményesség meg van tagadva tőle. Az előadás a mű színvonalán állott, ügyesebb alakítást A n d o r f i úrtól látunk, ki egy új nemest meglehetősen vastag, de jellemző vonásokkal ábrázolt.

*

D é r y R ó z a k. a. a múlt héten tette első színpadi kísérletét. Lecocq „Száz szűz“ című operettjének meglehetősen nehéz keringőjét énekelte a „Nana leánya“ színműben előforduló hangverseny-jelenet alkalmával. A kisasszony sugár termete, elegáns megjelenése, úgy szintén csinos és tiszta hangja a közönség elismerésével találkozott. Kár, hogy a rajta oly igen nagy erőt vett lámpaláz, nem hagyta teljesen érvényre jutni a k. a. szép tehetségét. Amint azonban értesülünk, a fiatal hölgy e hét folyamában egy önálló szerepben fog fellépni, és akkor inkább leszünk azon helyzetben, hogy tehetségéről bővebben nyilatkozunk.

Ugyanott kondúltak meg szerdán ismét a „kornevilli harangok“. E r d é l y i Marietta k. a. énekelte a „Szerpolette“ szerepét. Úgy látszik a k. a. és a színészek szövetsége közötti harcban B o g y ó igazgató húzott nyereséget. Mert a valóban amerikai módon csinált reklamok, melyeket Marietta k. a. inszenizált, igen szép számú közönséget csábított a színpadra. A k. a. degagirozott, kissé túlmerész játéka és itt-ott csinos éneke is megérdemelte a sűrű tapsokat, melyeket aratott. Az officiosus bokrétának is volt ez alkalommal némi jogosultsága. V á r a y Mariska, Germaine szerepében, modortalan énekével és játékával szintén tapsokra ragadta a közönséget. A részrehajlatlanság kedvéért konstatáljuk, hogy őt is bokrétával tisztelték meg. — (Beh olvasó lehet a virág!)

Középkori falfestmények a Székelyföldön.

A Székelyföld középkori festészeti emlékei egymásután jönnek napvilágra. Alig fedezték fel a besenyői templom csataképeit, most, miként a »Nemere« írja, a gelencei róm. kath. templomban is találtak régi falfestményeket, melyek érdekességét neveli azon körülmény, hogy azokban középkorunk legnépszerűbb alakjának Szent László királynak legendája van feldolgozva. A képek különböző tárgyuak. Egyik, mely a templom hajójának északi felső részét egészen elfoglalja, a cserhalmi ütközetet tünteti fel. A képcsoportozat azzal kezdődik, hogy a trónon ülő Szent László az ország zászlóját egy vitéznek adja át; a háttérben román stílusú épület látszik. A másik jelenetben László egy apácának vagy remetenőnek fogadást tesz, alighanem a váradi püspökség alapítására; a harmadik jelenet a magyar seregnek a kunok elleni vonulását, a negyedik a viadalt ábrázolja, a besenyőinél sokkal részletesebben.

Egy másik képciklus Krisztus kinszenvedését ábrázolja az előbbi kép alatt. Kezdődik a Jeruzsálembé való vonulással, aztán következik az urvacsora a lábmosás, a Pilátus előtti jelenet, Jézus kinszatása, megfeszítése; itt átmegy a déli falra s végződik a feltámadással. Igen sajnálandó, hogy e szépen festett képet a később emelt chorus több helyen megrongálta, úgy, hogy pl. a Pilátus előtti jelenetből csakis az a részlet látható, midőn Pilátus mossa a kezét.

A déli falon, melyet azonban a nedvesség nagyon megrongált, szintén több képcsoportozat tűnik föl. Mindjárt Jézus feltámadása fölött a menyország látható, melyet a festő egy erős, bástyákkal ellátott goth stílusú várnak képelt, ajtaja előtt lelkekkel, a mint Péter éppen bebocsátani

akarja őket. Ennek pendantja a fal másik sarkán a pokol, melyből azonban a lángokon s egy pár bűnös lélek halvány körvonalán kívül nem sokat lehet kivenni. Egy másik képcsoportozat a déli falon valószínűleg a Margit-legendát ábrázolja, a magyarországi s a pizidiai szűz szent Margit életét egy történetbe foglalva össze, mely mindkettőnél azzal kezdődik, hogy férjhez kérik őket, amazt Ottokár cseh király, ezt Olibrius római helytartó, de nem mennek. A mi Margitunknak semmi baja sem történik, visszamegy a zárdába, a Nyulak szigetére s ott hal meg, emezt azonban, midőn sem kérésre, sem fenyegetésre nem hajolt, Olibrius annyira megkínóztatja, hogy Margit belehalt. A kép, melyet Jézus feltámadásától egy díszített keret választ el, Margitnak Mária előtt tett szüzességi fogadásával kezdődik, azután jön az a jelenet, midőn férjhez kérik, de egy apáca által tartott s tábláján olvashatlan góth betűkkel ellátott könyvre mutatva, visszautasítja az ajánlatot; a következő jelenetekben a poroszlónak átadva, azután börtönben látjuk őt s végül, amint kínozzák. Margit mindenütt királyleánynak van festve, fején koronával, ez mutatja, hogy a festő előtt mind a két Margit képe lebegett.

Az utolsó képcsoportozat a nyugati falon, nehezen hozzáférhető helyen van. Tárgya Szent Kálmán legendája s úgy látszik, hogy ide a templom alapítójának alakja is bele van szöve. Legalább annak néztünk egy háromszor is előforduló, bajuszos, szakállas, fején mindannyiszor kerek kalappal s dicsfénynyel ellátott alakot, kinek keresztneve, úgy látszik, Jakab volt; ez következtethető ugyanis a feje fölött egyszer előforduló »S. Iacobus« fölíratból, mely, hogy csakugyan reá vonatkozik, kitetszik abból, hogy ez alkalommal fejét dicsfény köríti. A »S. Iacobus« fölírat még egyszer előjön, de a hozzátartozó alakot a később készített ablak egészen tönkre tette; ezenkívül a felakasztott szent Kálmán fejénél is olvasható neve: »Koloman«. Mindegyik u. n. majuscula betűkkel van írva. Ami a képek korát illeti, az különböző. Magának a templomnak egyes részei is különböző korbéliek. A szentélyben egy kis góth stílusú ablakocska alatt 573, azaz 1573 évszám olvasható; valószínű, hogy ekkor épült a késő góth korra valló, sokszög-záródású szentély, s ekkor készülhetett a hajó két ajtaja is, mely kívülről festett díszítéssel van ellátva. Az ajtóval egyidejű, semmiesetre sem korábbi a Margit-legendá, mely az ajtó által két részre szakítatik ott, hol az ajtó éri, díszes kerettel van ellátva. A kifejlett góth kort mutatja különben a legenda első jelenete is, melynél az alakok egy góth templomba vannak festve. Ezen korba tartozik a magyarországi is, mely mint említettük, egy góth stílusú várnak van festve.

Sokkal korábbiak a Kálmán és László legendáját s Jézus végnapjait ábrázoló festmények. Mindenikben vannak román motívumok, az elsőnél a keret díszítésében, a két utóbbinál egy-egy félköríves ablaku építményekben, s habár a jelmezekenél fogva nem lehetnek is e festmények a román korból valók, bizonyos, hogy a XIV. század végénél, vagy a XV. század elejénél nem későbbiek. A három képcsoportozat különben nem egy festőtől való, a László legendát meglehetősen a besenyői képek festője festette; annyi bizonyos, hogy egy iskolához tartoztak.

Állandó színházak a vidéken.

A temesvári színház építése körül ugyanesak megindult a mozgalom és megfeszített erővel igyekeznek fogatosítani a város ana határozatát, mely szerint a színházat okvetlen meg kell nyitni f. év okt. 15-én. Pedig ezelőtt egy hóval a munkálkodás igen lassan haladt; csak itt-ott lehetett néhány napszámot látni, kik a leégett színház füstös maradványait hordogatták el a helyszínéről. E munkahalasztás a miatt történt, mert a miniszteriumhoz beküldött építési tervek, melyek már egyszer módosítva is voltak, nem érkeztek meg s így a miniszteri jóváhagyás nélkül nem lehetett sem a kiadott munkát megkezdeni, sem a még ki nem adottakat előkészíteni. Végre azonban a törvényes határidő után miniszteri engedély nélkül is hozzá kellett fogni s a mulasztott időt most helyrehozni. Ha csakugyan sikerül a színházat a nevezett időre megnyitni, úgy Baader Henrik, bizottsági elnök kiváló érdemeket szerez e mű létesítése körül. — Baader úr, ki már a „Deutscher Schulverein“ elleni mozgalomban is kitűnt, fáradhatlan buzgalommal működött közre abban, hogy a színházépítésnél első sorban a hazai erők alkalmaztassanak. Eddig a nézőtér díszítésén kívül minden munka hazai erőkre van bízva. Ez utóbbi felett most folynak a tárgyalások a bécsi és budapesti ajánlatok között. A fővárosból 4 szobrász és 6 festő küldött be ajánlatot s ha sikerül, a mi a népszínháznál nem sikerült, úgy ezt sem Fellner úr protegáltjai fogják csinálni. Díszre nézve a temesvári színház nem fog hátrább állni a népszínháznál. Tűzbiztonság tekintetében pedig minden díszlet és éghető anyag, melyeket a szinpad tartalmaz, Lehmann Mór, a népszínház ügyes és leleményes festője által feltalált tűzellenes t i n k t u r á v a l lesz áztatva, kire a díszletek festése is bízott. Azonkívül Galó György tűzmentő gépe fog alkalmaztatni, melynek segélyével szükség esetén a zsinórpadon lógó összes díszletek egy emeltyű megnyomása által leereszthetők lesznek és pedig olyformán, hogy az, a Schwab Lőrinc, budapesti lakatos szabadalmazott vasfüggönyével együtt, egy házfelügyelő szobájában és a tűzőrök szobájában alkalmazott vizesap megnyitása által akkor is működik, ha az emeltyűkhöz nem lehetne férni. — A gáz- és vízvezeték Zellerin Mátyás budapesti ismert cégére van bízva, ki szintén fel fogja használni az e téren szerzett tapasztalatait a tűzveszély csökkentése érdekében. Bár azzal is dicsekedhetnénk, hogy Thália papjai kizárólag a magyar nyelvet fogják az új házban használni! De bízva Temesvár németajkú lelkes magyar polgársága magyarosodásában, hiszszük, hogy nemsokára le fogja küzdeni a vasakarát azt, ami még most lehetetlennek látszik, és a még uralkodó kis német szellemet le fogja győzni a lakosság fokonskinti magyarosodása

A s z e g e d i színház építése óriási léptekkel halad előre. Alig mult el három hónapja, hogy e nagy mű alapjának talajvizét elfojtották és már rakják a második emelet falait. Ennél fogva biztosra vehető, hogy őszig tető alá kerül, ez által télen is dolgozhatnak, mi a lehetőséget megadja, hogy jövő év aug. havában megnyitható lesz.

A z o m b o r i színház építése, mint már jelentettük, annyira előrehaladt, hogy még ez évben biztosan megnyithatják. Ennek szinpadi berendezését egy odaváló asztalos vállalta el. Kivánatos, hogy úgy ne járjanak vele, mint Szombathelyen, hol szintén egy nem szakértőre volt e specialis munka bízva. Mikor már beleköltöttek annyit, a mennyiből tisztességesen fel lehetett volna szerelni, akkor a vállalkozó, látván, hogy nem boldogul, eltűnt, ott hagyva a használhatlan tárgyakat.

A p o z s o n y i színház terveit a miniszterium módosítás végett visszautasítván, most Fellner bécsi építész, az eredeti tervek készítője, átdolgozza. Így a színház építését csak a jövő évben fogják megkezdeni. Erre azonban még újabb városi közgyűlési határozatok lesznek szükségeseek.

A nagy-kanizsai színház ügye már eldőlvén, elhatároztatott, hogy a színházzal kapcsolatos egyleti helyiségek építése még ez évben kezdessék meg, a színház építése azonban a jövő évre maradjon.

A m.-szigeti színház építésére Gerster Kálmán budapesti építész készíti a terveket, s ha elég jókor meg tudnak állapodni, úgy jövő évben fel fog építtetni.

Az egri állandó színházra a város megadta a kívánt ingyen telket, megfelelő pénzüsszeggel is rendelkeznek s így az építés kezdete már csak a bizottság elhatározásától függ. Ez is valószínűleg a jövő évben fog épülni.

T Á R C A.

Wagner zene-iskola és a „Parsifal“.

Amíg »Parsifal« előkészületei folynak és a mester aggódással vegyes bizalommal várja, mit hoz a jövő számára, addig még mindig ráér propagandát csinálni egy oly zeneiskola mellett, melyben tisztán az ő zenéje taníttatnék, hogy tehát a jövő nemzedéke egyuttal elméletileg is képzett és határozottan azzá képzett wagneristákból álljon. Az alábbi levél, melyet Wagner Richard egyik hívéhez, Schön Frigyeshez intézett Wormsba, jellemző magára a zeneszerzőre nézve s azon módra is, melylyel e zeneiskoláról nyilatkozik.

Ime a levél nagyjából :

»Mélyen tisztelt uram és barátom !

Ön irányában, ki a bayreuthi eszmeért áldozatkészen lépett a cselekvés színterére, érzem magamat lekötelve arra, hogy még bővebben nyilvánítsam véleményemet, mint Wollzogen János barátunkhoz írott levelemben azon iskolát illetőleg, melynek előmozdításához ön is szívesen járulna.

E célból legyen szabad először azon levélre utalnom, melyet a »Bayreuthi Lapok« első számában tettem közzé. Akkor ez, a magam által föl vállalt kötelezettség terhelte lelkiismeretemnek valódi megkönnyebbülésére szolgált, hogy kimutathattam a tervezett és úgyszólván nekem följánlott iskola létrejöttének külső lehetetlenségét. Megvallom önnek most, hogy az azóta ismét lefolyt öt év alatt megállapodtam magamban arra nézve, hogy ha az akkor kívánt eszközök a legteljesebb mértékben állának is rendelkezésemre, egy iskola alapítását határozottan visszautasítanám. Nem hiszek már többé zenénkben és a hol találkozom azzal, elvöl térek ki előle, s ha t. barátunknak Gobineau grófnak azon jóslata beteljesednék, hogy Európát tíz év alatt ellepik az ázsiai hordák, eltörlendők civilizációnknak és művelődésünknek minden jelét, — még csak szememmel sem hunyorítanék rája, mert föltételezem, hogy művelődésünk megsemmisülése előtt zenei fáradozásaink gyümölcsei is elpusztultak.

Gyakran jelentém már ki, hogy a zenét a német nép mentő geniuszául tartom és sikerült is kimutatnom a német szellem ujjaébredését a Pachtól Beethovenig terjedő korszak alatt; bizonyára egyéb téren még nem nyilatkozott a német nép lénye és kedélyének hatása kifelé ily erőteljesen ; a német zene az emberi szellemnek szent kijelentése volt,

s papjai --- pokoli szenvedésekkel sujtott isteni lények voltak. Amint azonban elhalványult az Evangelium szent fénye, mióta a Megváltó keresztje úton-útfélén árú gyanánt kínáltatik — úgy némult el a német zene geniusza is, mióta a tömeg által a piacon hurcoltatik meg s a hivatásszerű utcai bárgyuság diadalokat til.

Őn sem fog, t. barátom, tőlem újabbat hallani e kérdésben, mint azokat, miket különböző művészeti irataimban harminc év óta alaposan meghánytam-vetettem. Felesleges mindössze csak az lehet, hogy a meglevőhöz fűzve elmélkedéseimet, hosszasan és sokoldalúan fejtettem ki, miként vélem én a német zenét fönntarthatni és műveit mindenekfölött ápolni. Emlékiratom végén, melyet egy, Münchenben állítandó királyi zeneiskola szervezése ügyében irtam, elősoroltam valamennyi, erre vonatkozó dolgozatomat és szervezési tervemet. Hogy ezekből teljesen semmi el nem fogadtatott s kivitelre nem ajánltatott, azt bizonyítja, hogy erre hivatottnak engem nem tartanak.

S valóban igazuk van. Én nem vagyok zenész s ezt azonnal érzem is mindig, mikor jelen századunk e, vagy ama nagy mestere előadja valamelyik híres szerzeményét s abban én a zenét sehogyse tudom fölfedezni. Bizonyára valami fogyatkozásom ez, mely engem képtelenné tesz jelen zenénk haladását észrevenni abból. Mindössze tán, mint Beethoven-konzervatort lehetne engem használni, mert hogy néhány Beethoven-szinfoniát jól előadatni képes voltam, ezt mindenki meg fogja adni nekem. Valószínűleg (s ezt önnek őszintén mondom) ha számomra azt az iskolát fölállítanák is, tisztán e kedvenc műveimre szoritkoznám abban, és pedig a papoló és megtartó valódi szerepében, ki híveinek végül sem adhat elő hathatósabbat, mint magát az Evangeliumot. Csakhogy ezek a makacs törekvések sem használnának semmit az ázsiai hordák betörésekor, mert itt is az történnék, ami a népvándorlaskor esett meg, hogy Sophokles és Aeschylosnak alig maradt meg néhány tragoediája, míg Euripidesé valamennyi megmaradott: így maradna meg az utókor számára kilenc Brahms-szinfonia mellett mindössze kettő Beethoventól — mert a leirók min hig a haladással tartanak.

S egy ily Beethoven-konzerváló hivatal is nagy megerőltetésembe kerülne. Liszt előttem haladt be a 70-ik évbe, s én követem őt a 70-ikbe; velünk kettőnkkel nincs mit kezdeni, s én mégis szerencsésebb vagyok, mint nagy barátom, ki sokkal mesteribben zongorázik, hogysen egész életén át mint zongoratanító ne kinoztatnék, amiben ismét zenei jelenünk egyik legszokottabb tévedését látom. S őn is, mélyen tisztelt uram és barátom, nagylelkű óhajaival szemben bizonyára arra szoritkozni lesz kénytelen, hogy ameddig a bayreuthi ünnepélyek tartanak, fölügyeljen rám; s higgye meg, hogy nem lesz épen fáradság nélküli föladat. Ön tudja jól, miként szándékozom én a közönségnek gyakrabban nyujtandó »Parsifal» előadások utján a műveim előadásához szükséges styl elsajátítását megkönnyebbiteni, midőn valamennyi, velem megösmerkedő kiválóbb tehetségnek alkalmat nyujtok rá, hogy a vezetésem alatti előadásokon fölváltva részt vehessen. E gondolatra, hogy magamat még ily irányban hasznossá tehetem, annak tudomásomra adása juttatott, mily készséggel vállalkoztak erre épen legtehetségesebb művészeink. Némelyek panaszkodtak is, a

miatt, mert nem jutottak hozzá, hogy a »Parsifal« előadásokra általam fölszólítottak volna.

Ha én ennek megfelelően oly soktagú művész személyzettel haladok a legközelebbi »Parsifal« előadások felé, melynek következtében az esetleg támadható zavarok a hirdetett előadások sorrendjében már eleve elhárítottak, úgy bevallom azon újabb nehézségeket is, melyek nemcsak az én megsokasodott teendőimben állnak a különféle szakmákban, de melyek a vetélykedés morális zavarai által is előállhatnak. Különösen mióta a francia és olasz színházak föltalálták, hogy egyes szerepeket meg lehet »teremteni«, az ily teremtő-tevékenység előnyéről nálunk sem mondanak le szívesen.

Miután az utol-ó előadások tapasztalatai arra tanítottak meg, hogy e színpadi ünnepélyek tovább folytathatása csak úgy lehetséges, ha a nézőteret a gazdagon fizető közönség foglalja el, és habár sem teve a tű fokán, sem gazdag ember a menyország kapuján be nem juthat, előadásainkat mégis kiválóan a gazdagok fogják élvezhetni, — most első sorban azon feladat áll előttem, hogy olyanoknak kiknek módjában nem volna az előadások látogatása, mert hisz Németország fiai közül a legtöbbnek és köztük a legtehetségesebbnek is a szegénység jutott osztályrészüül, nemcsak a teljesen szabad bemenetet, de az ideutazhatás költségeit is biztosíthassam.

E gondolat áldásos voltával eltelve, jelenthetem ki önnek, tisztelt uram és barátom, minden eddigi pártfogóink fölött hálás köszönetemet névszerint azért is, mert épen ön adott alkalmat ez önhöz intézett sorok létrejöttére.

Bayreuth, 1882. jun. 16.

Tisztelője

Wagner Richárd.

Fölfedezett kincsek.

Nemrég járta be lapjainkat az a hír, hogy az országos (Eszterházy) képtárban egy *Giorgione* képet fedeztek föl, mely más név alatt volt bevezetve. Azóta *Pulszky Ferenc* szólalt föl, hogy de bizony a *Giorgione* neve alatt volt e kép bevezetve s most *Thausing* hírneves műtörténész, az »*Albertina*« igazgatója ír az országos képtár egy újabb, eddig valóban ismeretlen kincséről egész tárcát a bécsi »*N. Fr. Pr.*«-ben, igérvén, hogy ismertetéseit még folytatni fogja.

Az országos képtárba beléptünkör mindjárt föltűnik egy talányos arckép, mely egy nem épen szép ifjut ábrázol, nehéz szövetű, bő fekete ruhában. E fiatal férfi arcán megkapó mély mélabú tükröződik, mely azt mutatja, mily szenvedélyek emészthetik lelkét. Feliratul »*Antonius Brocardus*« olvasható s alant saajátságos jelvény látható: virágokkal körülfont hármass női arc, melynek vonásai egymásba folynak, mint a *Jánuskép* fejei, mintegy célzásul a női állhatatlanságra. Amily rejtélyes, ép oly mélyértelmű az egész kép, emésztő szerelmi szenvedélye a rút ifjunak, baráti kéz által örökítve meg.

Thausing, aki a képeket igen alaposan ösmeri, e rejtélyes arckép szerzőjében *Giorgionera* ismer, azon kiváló velencei mesterre, ki a színkezelésben ép oly nagy vala, mint *Lionardo da Vinci*.

Giorgione mai nap igen kevés műve által képviselt művész, még ritkábbak képei, mint azt rövid élete (34 éves korában hunyt el) igazolná. Eddig mindössze tizenkét műve ismeretes, ha ez új felfedezést kétségtelenül valódi gyanánt lehet fogadni. Ezek közül 1. és 2., az úgynevezett »tűzpróba« és »Salamon ítélete«, melyek a florenci »La Galeria degli Uffizi« ben, ez óriás képtárcsarnokban láthatók. 3. Ugyanott egy »máltai lovag« arcképe. 4. »A Madonna« szent Ferencsel és Liberaleval, Castel-franko templomának oltárképe. 5. »Tájkép zivatarral«, melyben egy asszony s egy paraszt menekülnek, jelenleg Velencében Giovanelli herceg tulajdona. 6. »A Madonna trónon ülve«, szent Antallal és Róchussal együtt, a madridi muzeumban »Pordenone« név alatt ősmerve. 7. »Dafne és Apollo«, a velencei Seminario vescovileben. 8. A »három életkor« a florenci Pitti képtárban Lorenzo Lottonak tulajdonítva. 9. A »hangverseny« a párisi Louvreban. 10. A »három bölcsész«, Giorgione utolsó képe, melyet tanítványa Sebastiano del Piombo fejezett be, s mely a bécsi Belvedereben látható.

A tizenegyedik azon kép, mely Pulszky felszólalását provokálta s esetleg a tizenkettedik lesz a »Brocardus« arcképe, melyet Thausing most fedezett föl. Mindössze ennyi az, mit a világ összes képtárai Giorgionetól birnak, dacára annak, hogy mindenféle igen számos többé-kevésbé jó képet neki tulajdonítanak. Mikor Velence még osztrák provincia volt, egy magángyűjteményből ajánlottak föl a bécsi Belvederének egy Giorgionet, mit a csász. intézet igazgatója visszautasított. »Kilenc képünk van Giorgionetól«, szolt büszkén, »nincs szükségünk tizedikre«. Ime később kistült, hogy mindössze egyetlen egy van, melyhez több igényt tarthat Sebastiano del Piombo, mint mestere.

Ami az érdekes rútt ifjút illeti, ez nem más, mint Broccardo Antal, velencei költő, egy hírneves orvos fia. E fiatal költő volt az, ki a hexameter-t először iparkodott az olasz nyelvben meghonosítani, később azonban szonetteket irt ő is. Rendkívül sok küzdelme az életben és boldogtalan szerelme mélabússá tették őt s 1527-ben kora halálát okozták. Kedvesének neve is fönnmaradott, Mirtillának hívták a kegyetlent, míg a legelkeseredettebb ellensége Aretino költő volt, kinek gúnyora keseríté el életét s okozta jóformán halálát.

Az öreg Vandrák meghalt.

E hó 16-án délután tették örök nyugalomra a kerepesi-úti köztemetőben V a n d r á k Károlyt, a magyar festők nestorát, 79 éves korában, kit a fiatalabb nemzedék nevére is alig ismer, s kinek művészi szereplése abba az időbe esik, mikor a magyar festőnek tehetség és szorgalom még távolról sem volt biztosíték hazájában az éhenhalás ellen. Élettörténetéből — mely hosszú láncolata a keserves tapasztalatoknak — a következő adatokat közöljük:

V a n d r á k Károly Gömörmegyében Rozsnyón született. A 30-as években a bécsi műakadémián együtt tanult Markóval és Brodszkyval; később takarékoságból és hogy mégis Bécs közelében maradhassanak, ő és Markó Kis-Martomban telepedtek meg, hol benső baráti viszonyban éltek s miután Markó magyarul, Vandrák pedig németül nem igen tudott,

latin nyelvvel érintkeztek egymással. Mikor aztán Markó Olaszországba ment, Vandrak hazajött s az ország különböző részeiben oltár- és arcképek festésével foglalkozott, még pedig oly anyagi sikerrel, hogy Kalocsán házat és műtermet szerezhetett magának.

Szerencsétlensége e házvételtől kezdődik. Kalocsán abban az időben Kun ez érsek apáca-klastromot építtetett s annak következtében Vandrak telke kisajátítás alá került. A művész ebben jogsérelmet látott s hosszas perlekedésbe bonyolódott, melynek folyamán egész vagyonát elvesztette. Megviselt, elzüllött állapotban jött Budapestre, de mint szerény s mindenek felett önérzetes ember nem számhatta rá magát, hogy kéregessen; inkább nyomorgott, éhezett családjával együtt; e közben szeme világa annyira meggyöngült, hogy a festésről le kellett mondania. Életörömeinek a kegyelemdőfést adta meg az, hogy fia, ki mint kórházi segédorvos volt már alkalmazva meghalt.

Mikor jobb időket élt, kitünő és szenvedélyes vadász volt, mint ilyen igen szívesen látott vendég volt Andrassy Károly gróf oláhfalvi kastélyában. Egy megszorult pillanatban vérző szívvvel kellett megválnia kedvenc fegyverétől. Nyomorát úgyszólván véletlen fedezte fel Ligeti Antal, ki ügyét felkarolta, néhány képét eladta, s később közbenjárására a képzőművészeti társulat havi 40 frt nyugdíjat szavazott meg számára. A becsületesez öreg ezt buzgó szolgálattétel által igyekezett megérdemelni; betegsége azonban nem sokára ágyba fektette s a halál — mely családja minden tagját előtte ragadta el — jóltevője lett, midőn céltalan és unott életének véget vetett.

Ravatalánál Györy Vilmos ev. lelkész mondott emelkedett beszédet. Temetésén a képzőművészeti társulat részéről jelen voltak: Keleti Gusztáv hely. igazgató, Ligeti Antal és Szmracsányi Miklós titkár.

ZENE.

* A magyar írók és művészek társasága az idén folytatta a tavaly először oly szép sikerrel végződött társas kirándulásokat. A program az idén az Alduna vidékét tűzte ki megtekintendőnek. Számos jelentkező író és művész közül a legtöbb itthon maradt, így az írók közül mindjárt a társulat elnöke, Jókai Mór, a művészek közül Ódry, Pauli és mások. A valódi művészi erők száma e kirándulásban három egyénre olvadt le, kik mellett Sipos Antal úr fújja a szóló bűgösípot. A társaság e hó 17-én eredt útnak gőzhajón, Mohácsra állottak meg először, az egykori esatátért megtekintve, majd Ujvidéken, Belgrádban, Turnu-Szeverinben, Herkulesfürdőn stb., mindenütt agyonüdvözöltetvén, mikre Pulszky Ferenc, a legtekintélyesebb kiránduló felelgetett egyet-mást. Mint ka-

ransebesi levelezőnk írja, e hó 22-én a társaság visszaindul a Herkules fürdőből s a karansebesi indóházra, hol azonban csak rövid ideig tartózkodnak, nagy előkészületek történnék fogadtatásukra. Útközben a hajón, a városokban röpiülő koncerteket rendeztek egyszer Sipos, Maleczkyné és Maleczky, maskor Maleczky, Maleczkyné és Sipos. Egyik nagy lapunk szerint egy ily hangversenyen Maleczky úr olyan dalt is énekelt, ami nem létezik, t. i. „Carmen“ híres bordonalát!

* Liszt Ferenc vasárnap reggel kíséretével Zürichből Bayreuthba érkezett, hol leánya, Wagner Cosima asszony várta a vasutnál s a jelenvolt nagyszámú közönség rokonszenvesen fogadta. Ugyanoda érkezik hivatalos jelentés szerint július 26-án Lajos, bajor király déli két órákor külön vonaton,

hogy az aznap 4 órakor kezdődő u. n. „pártfogói“ Parsifal előadásán jelen lehessen. Magánhírek szerint azonban ezt csak a közönség félrevezetése céljából közlik a lapokban, s a király 25-én éjjel fél háromkor érkezik külön vonaton, melyről az állomáson kívül egy őrháznál száll le, hol csak Wagner Rikárd fogja várni. A bajor király tudvalevőleg idegesen irtózik a nyilvánosságtól.

* M o z a r t tehetsége virágában keletkezett dalműveiben első előadásának százados évfordulója a jelen évtizedbe esik. Azoknak első előadása ugyanis 1781. és 1791. közt történt. Az „Idomeneo“ százados jubileumát 1881-ben ünnepelték a bécsi udvari operában; a mult héten volt a „Szöketés a Szerailból“ jubileuma; a „Figaro házassága“ -é 1885-ben, a „Don Juan“ -é 1887-ben, a „Cosi fun tutte“ -é 1890-ben „Varázsfuvola“ s a „Titusz“ című dalműk százados ünnepe 1891-ben lesz.

* T o b e l b a d b ó l, e híres stájer fürdőből írják, hogy ott e hó 17-én nagyérdekű hangverseny volt, melyen Wilt Mária asszony, a nemzeti színház tiszteletbeli tagja is közreműködött. A hírneves énekesnő a nagyszámú hallgatóságot a „Hunyady László“ opera Lagrange-féle áriájával szűnni nem akaró tapsra ragadta s a lelkesedés aztán végig tartott. Szintúgy tetszett a „Hamlet“ opera nagy áriája s két dalt is adott elő Schütztlől a művész, kit dr. Gänsbacher énektanár kísért zongorán. A program többi számai is érdekesekek voltak. Weinstein k. a. citerázott és Sochor k. a. művészi zongorajátékkal leptemeg a hallgatóságot. A hangverseny jelentékeny összeget jövedelmezett jótékony célra, s a sikerért a fürdőigazgatóságot is elismerés illeti.

A szinfalak világából.

‡ H u b e r K á r o l y jeles zeneszerzőnk serényen dolgozik az „U d v a r i b á l“ című I felvonásos vig dalművének hangszerelésén és azt még e hóban be fogja nyújtani a nemzeti színház intendanturájához.

‡ A n é p s z i n h á z b a n, mint halljuk, Miss Aeneat mérsékeltebb fellépti díjak mellett újabb tiz előadásra szerződtették.

‡ T e m e s v á r y n é F a r k a s I r m a asszony, a fővárosi szinkör drámai hősnője a jövő téli idényre nem szerződik sehova, hanem vendégszerepelni megy Francia- és Angolországba, miután e két ország nyelvét tökéletesen bírja (?!). Franciaországban a „Bagdadi hercegnő“-ben és „Phädra“-ban, Angolországban pedig Shakespearadarabokban fog fellépni. (!)

‡ A n é p s z i n h á z é s n é m e t s z i n h á z tűzbiztonsági szempontból való javításai és átalakításai képezték főtárgyát a fővárosi legutóbbi tanácsülésének. Az egyes bizottsági megállapodások ismeretesekek. A népszínházi bizottság felhivatott nyilatkozattételre, de azon választ adta, hogy addig nem nyilatkozhatik, míg a tanács a javasolt tűz-

biztonsági intézkedések életbeléptetését el nem rendeli. A tanács magáévá levén a színház vizsgáló bizottság minden propezióit, felhívta a nép- és német színház igazgatóit, azoknak egy hó leforgása alatti keresztülvitelére.

‡ S a r a h B e r n h a r d t ismét beszéltet magáról. Legújabb terve, mint Párisból írják, az, hogy szinigazgatónek csap fel. Meg akarta venni az Ambigu színházat, de azért 130,000 frankot, továbbá annak készleteiért minden előadás után fizetendő 300 frankot követeltek. Sarah Bernhardt most új színházat akar építtetni. Páris egyik legszebb városrészében, ígértetett már magának darabokat a legjelesebb szerzőktől, sőt már kapott egy pár mázsa szini kísérletet. Az új színház, melynek fő vonzerejét természetesen maga Sarah Bernhardt fogja képezni, klasszikus és modern drámákat adand elő. Azt hiszik, hogy 1883. október elejére már kész lesz.

‡ A b a y r e u t h i n a g y p r o b l e m a megoldást nyert, most már megvan állapítva, kik fognak az első, s kik a második előadásban közreműködni. Első elő-

adás: Parsifal — Winkelmann, Kundry — Materna asszony, Gurnemanz — Scaria; — a második előadáson a főszerepeket Gudehus, Brandt Marianna és Siehr énekelik. Az összes előadásokat Lévy karnagy vezeti s csak szükség esetén helyettesíti őt Fischer. Kedden volt az első ültető próba, délután a III. felvonás rendezőpróbája, összesen kilenc óra hosszant tartó foglalkozás. A próbákon Liszt is jelen volt. Wagner fáradhatatlannak látszik. Wagneré a II. felvonás próbái után pompás ajándékokat küldött a főszereplőknek. Wagner az előadottakkal s különösen a 30 virághordó lány szereplésével annyira meg volt elégedve, hogy azonnal lekopogtatta őket, háliját fejezendő ki nekik.

‡ „Művész hazája . . .“ Barkány Mária kisasszony, a magyar születésű német színésznő a moszkvai német színházban aratja fényes diadalait. Az orosz lapok annyira el vannak ragadtatva alakításai által, hogy őt Sarah Bernhardt fölé helyezik.

‡ Érdekes pör dőlt el a napokban doua-i törvényszék előtt. Ernst Amália asszony ugyanis a jelenkor különböző francia írónak és zeneszerzőinek verseit és zeneműveit nyilvánosan elszavalta s előadta, anélkül, hogy erre az írók és művészek társulatától felhatalmazása lett volna, miért is a társulat őt bepörölte. A pör folyamán Hugo Vikornak, Barbiernek, Daudetnek, Deroulédenek, Nadautnak és Vincentnak levelei is fölolvására kerültek, s ezekből kitűnik, hogy a felsorolt urak teljességgel nem helyeslik a társaság eljárását, s csak névleg állanak viszonyban a társasággal. — Coppée köszönetét fejezte ki Ernst asszonynak, hogy költeményeit szavalgatta, ugyanígy nyilatkoztak Hugo, Daudet, ifj. Dumas. Ennélfogva a törvényszék Ernst asszonyt felmentette, s egész Páris a túlbizgó társaságon nevet, melyet legelőkelőbb „tagjai“ így eserben hagytak.

‡ „Diana von Solange“ eimen egy öt felvonásos operát adtak elő a berlini Kroll-színházban. Zenéjét Ernő koburggothai hereeg szerző, az előttiünk fekvő kritikából azt vesszük ki, hogy míg a szöveg határozottan megbukott, addig a zene — csak succés d' estime-t aratott.

Képzőművészetek.

* * A bécsi nemzetközi kiállítás jury-tagjait bejelentették a kijelölésre jogosult államok illetékes képviselői. A bíráló bizottságnak huszonkét tagja lesz s augusztus elsejétől fogva napoként reggeli 10-től délutáni 6-ig fogja folytatni munkálkodását. A bíráló bizottságban Ausztria- és Franciaországban öt, Németország négy, Belgium két, Magyarország, Dánia, Spanyolország és Olaszország egy-egy taggal lesznek képviselve. Magyarországot Keleti Gusztáv fogja képviselni. Oroszország, Angolország és Amerika az általok kiállított képek esekély száma miatt nem választhattak bíráló tagot. A jury összesen harminc állami aranyérmes s ezeken kívül még Károly Lajos főhereceg adományából három érmet fog odaitélni

* * Új képtár Rómában. Olaszország a művészetek pártolásában egyetlen.

Ime a sok meglevő képtárhoz egy újabb járul, a modern mesterek képtára, melynek alapítását Umberto király most határozta el, s Róma városának köteleességévé tette, míg az állam évi 100,000 frank szubvenciót ad e célra. E képtár ünnepélyes megnyitása jövő októberre tüzetett ki.

* * P h i z. A napokban halt meg Londonban egy aggastyán: Harblet Browne, ki ezelőtt 25 évvel egyike volt angol főváros legnépszerűbb alakjainak. Kitűnő karrikatura rajzoló volt, s magára vonta Dickens figyelmét, ki felszólította, hogy illusztrálja az ő regényeit. Browne, ki nagy Dickens-bámuló volt, örömmel kapott az ajánlaton, s a híressé lett P h i z álnév alatt legkitűnőbb humorisztikus rajzait szolgáltatva Dickens halhatatlan regényeihez, mint: Pickwickiek, Nickleby Miklós, Copperfield, Chuzzlevitt, Dombey és fia. A P h i z név csakhamar ép oly népszerűvé lett, mint a B o z (Dickens)

Kiadótulajdonos: a „HARMONIA“ magyar zeneművészek részvénytársulata.

27. szám.

HARMONIA

ZENÉSZETI KÖZLÖNY.

MAGYARORSZÁG ÉS A KÜLFÖLD MŰVÉSZETENEK

HETI SZEMLEJE.

SZAKSZERKESZTŐK :

AGGHÁZY KÁROLY ÉS ERNEY JÓZSEF.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KACZIÁNY GÉZA.

KIADÓTULAJDONOS :

A „HARMONIA“ MAGYAR ZENEMŰVÉSEK RÉSZVÉNYTÁRSULATA.

BUDAPEST.

NYOMT. IDŐSB. POLDINI EDE ÉS TÁRSA

1882.

Egyes szám ára 15 kr.

EMÉK-NAPTÁR.

Julius 24-én.

1803. szül. Adam Adolf, operaszerző Párisban. Megh. 1856.

Julius 25-én.

1866. halt meg Schmitt Alajos, zongoraművész és zeneszerző Frankfurtban. Szül. 1789.

Julius 26-án.

1802. szül. Randhartinger B., zeneszerző és karnagy Ruprechtshofen-ben. (Alsó-Ausztria.)

Julius 27-én.

1784. szül. Onslow György, zeneszerző Clermontban. Megh. 1853.

Julius 28-án.

1811. szül. Grisi Giulia, drámai énekesnő Milanóban. Megh. 1869.

Julius 29-én.

1848. szül. Menter Zsófia, zongoraművésznő Münchenben.
1856. halt meg Schumann Róbert, zeneszerző Bonn mellett.
Szül. 1810.

Julius 30-án.

1750. halt meg Bach Sebestyén, Lipesén. Szül. 1685.

Ey.

A huszonhetedik szám tartalma :

A mult év eredménye.

A nemzeti színház szellemi mérlege.

Serly Lajos.

A fővárosi szinkörből.

Középkori falfestmények a Székelyföldön.

Állandó színházak a vidéken.

Tárca :

A. Wagner zene-iskola és a »Parsifal«.

B. Fölfedezett kincsek.

C. Az öreg Vandrák meghalt.

Zene.

A színpalak világából.

Képzőművészetek.

Hirdetések.

A társulati zongora-termében következő hangszerek kaphatók és ajánlatnak:

Kitünő hazai gyártmány.

K O R I K B É L A

zongorakészítő Budapesten.

Szakértők véleményével támogatott kitünő hangszerek, melyek a magyar közönség figyelmébe ajánlatnak.

Javitást és bőrzést is eszközöl.

!!! Figyelmeztetés !!!

Kitünő zongorahangoló

M A G R I N I A.

ajánlatik mindennemű zongora-hangolás, javítás, bőrzésére.

Megtudható a társulat zeneműkereskedésében váci utca 3.

Megjelent a társulat kiadásában:

A

vörös sapka

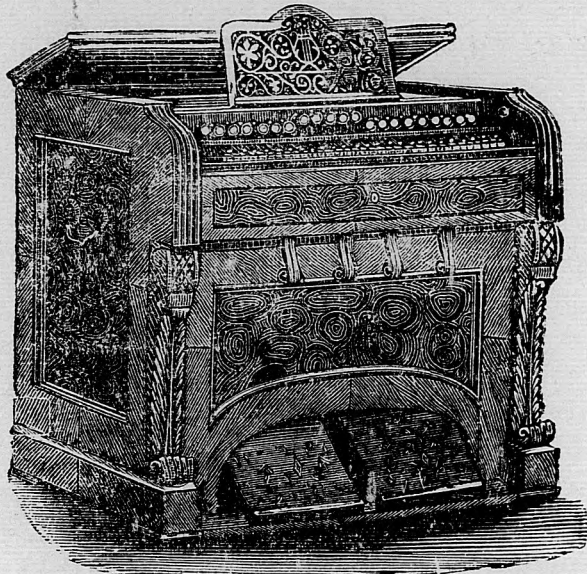
népszínművének összes kedvelt dalai.

1. »Ugyan rózsám mit látsz rajtam.«
2. »Az orcája olyan mint a gyöngé harmat. (Eredeti dal) szerző H a l m a y K á z m é r.
3. »Ripi-ropog a csizmám« (Eredeti dal) szerző H a l m a y K á z m é r.
4. »Sir a madár, sir a száraz ágon« (Eredeti dal) szerző R é v a i - R i v t s c h i t s A.
5. »Hallja-e, hallja-e, kis violám« (Eredeti dal) szerző R é v a i - R i v t s c h i t s A.
6. »Sokszor nézek fel az égre.«
7. »Galagonya bojtortján«
8. »Vágtat a ló, elszakadt a kantárja.«

E népszínmű nagy tetszést s sikert aratott a budapesti népszínházban.

Kapható a társulat nemz. zeneműkereskedésében s minden hazai könyv- és zeneműkereskedésben.

A társulat zongora-termében következő hangszerek kaphatók és ajánlatnak: ☞

A legkitünőbb
„**Harmoniumok**“

Titz Péter utóda
Kotykievicz Teofil
gyára Bécsben.

A legjobb minőségű Harmoniumok nagy választéka. Hangverseny- és szalon-harmoniumok Prolongement és Percussióval. Templomok és iskolák számára 100 forinttól fölfelé.

Több évi jótállás!

☞ Árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

☞ **Ehrbar!** ☞

világhírű zongorái.

Ezen hangszerek a zongora gyártás remekei közé tartoznak. Tartóságra utólérhetlenek, ezen tulajdonságnak köszönheti e gyár nagy hírnevét. Kaphatók:

Szalon Stucz,	diófa	} kereszthurozott és egyszerű.
„ „	fekete	

„Produktiv szövetség”

E céget hat évvel ezelőtt a világhírű „Bösendorfer” zongoragyárából elszakadt 60 munkás alapította s ma már méltán vetekedik az anyagyár készítményeivel.

Tekintve a kitünő minőséget a legolcsóbb hangszer. Különösen ajánlhatók az úgynevezett „Mignon zongorák.”

☞ **A nagy arany éremmel kitüntetve.** ☞

SCHMIDT FERENCZ

Bösendorfer tanítványa.

Jó minőségű tartós zongorák:

Rövid szalon, diófából
„ „ fekete.

☞ Árjegyzék küldetik, díj nélkül.